

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ГАРМОНІЗУВАННЯ ПОСТ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР АКТИВІЗУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ ЄВРОІНТЕГРУВАННЯ

PROBLEMS AND PROSPECTS OF HARMONIZATION OF POST-CUSTOMS CLEARANCE AS A KEY FACTOR IN ENHANCING FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

У статті висвітлено основні проблеми і перспективи гармонізування пост митного оформлення як ключовий фактор активізування зовнішньоекономічної діяльності підприємств за умов євроінтегрування. Проаналізовано позитивні зміни в динаміці обсягів донарахувань митних платежів до державного бюджету України завдяки процедурам митного пост-аудиту. Виокремлено завдання всієї митної сфери щодо забезпечення високого рівня економічної безпеки шляхом повного, своєчасного, ефективного державного контролювання в цілому та перевіряння зовнішньоекономічних операцій. Розглянуто перспективи застосування митного пост-аудиту як важливого елементу для балансування між спрощеннями та ефективністю митного контролювання. Запропоновано структурно-логічну схему для ефективного реалізування митного аудиту в Україні. Активізування застосування системи митного пост-аудиту даватиме можливість вітчизняній митній сфері розв'язувати проблеми, пов'язані з пришвидшенням митного оформлення товарів, транспортних засобів на прикордонних митницях.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, митне оформлення, митне контролювання, ризик, система управління, пост-митний аудит.

The article highlights the main problems and prospects of harmonization of post-clearance customs clearance as a key factor in intensifying foreign economic activity of enterprises in the context of European integration. The purpose of the article is to study the problems of harmonization of customs clearance as a key factor in the intensification of foreign economic activity of enterprises in the context of European integration. Research methods are statistical and analytical. The article analyzes the positive changes in the dynamics of additional customs payments to the state budget of Ukraine due to customs post-audit procedures. The tasks of the entire customs sphere to ensure a high level of economic security through full, timely, effective state control in general and verification of foreign economic operations are highlighted. In accordance with the strategic European integration course of our country, there is a gradual approximation of domestic customs legislation to international (in particular, European) norms, rules and standards. The article considers the prospects of using customs post-audit as an important element for balancing between simplification and efficiency of customs control. A structural and logical scheme for the effective implementation of customs audit in Ukraine is proposed. Intensifying the use of the customs post-audit system will enable the domestic customs sector to solve problems related to the acceleration of customs clearance of goods and vehicles at border customs. Post-audit should take an important place in the risk management system in the domestic customs business, increasing the level of efficiency of customs operations. In recent years, the establishment and active development of customs control in Ukraine has been taking place in the context of the volatility of domestic customs legislation, insufficient tax culture, and a rather negative attitude towards the customs system as a whole. The introduction of the institute of customs post-audit into the national customs legislation and practice allows to significantly speed up the access of goods to the customs territory of Ukraine while preserving the protective functions of customs procedures.

Key words: foreign economic activity, customs clearance, customs control, risk, management system, post-clearance audit.

УДК 656.073.5:35.073.526:339.5:342.951
:657.6(075.8):342.92:351.713:342.925
(043.2):343.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure75-4>

Завербний А.С.

д.е.н., професор,
професор кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності,
Національний університет
«Львівська політехніка»

Шаровський Я.О.

аспірант кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності,
Національний університет
«Львівська політехніка»

Zaverbnyj Andriy

Lviv Polytechnic National University

Sharovskyi Yaroslav

Lviv Polytechnic National University

Постановка проблеми. Актуальність теми передусім обґрунтовується євроінтеграційними, глобалізаційними процесами, що відбуваються в Україні. Дані процеси передбачають суттєві зміни існуючих підходів до процедур митного контролювання, їх спрощення та пришвидшення. Зростання обсягів зовнішньоекономічної діяльності та необхідність спрощення та пришвидшення митного

оформлення та митного контролювання вантажів стратегічно необхідних для захисту України від рашистських загарбників за євроінтеграційних умов вимагають ефективного та швидкого адаптування як вітчизняного митного законодавства (у т.ч. й щодо здійснення митного оформлення, контролювання/аудиту) так і процесів і процедур даної діяльності європейським стандартам.

Проведення митного контролювання після переміщення вантажів (митний пост аудит) власне є потенційною можливістю для вирішення вказаних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження питань гармонізування митного оформлення вантажів, впливу митної політики на особливості проведення митного оформлення, контролювання, митного пост аудиту (пост контролювання) присвячені роботи таких науковців, як Батанова Л. [1, с. 94–100], Бортнікова М. [2], Вакульчик О. [3, с. 11–22, 4, с. 5–17], Вдовіна Г. [4, с. 80–91], Губіна І. [6, с. 38–41], Гуцаленко Л. [7], Єдинак В. [8, с. 70–75], Єдинак Т. [3, с. 11–22, 8], Завербний С. [9, с. 108–110], Книшек О. [3, с. 11–22], Корнійчук Н. [10, с. 64–67], Костишин Ю. [11], Кримчак Л. [12, с. 211–215], Марчук У. [7], Пашко П. [14, с. 62–67], Рудніченко Є. [12, с. 211–215], Слатвінська М. [4, с. 80–91], Тур О. [15], Тюха І. [15], Фабіянська В. [7], Фесенко В. [4, с. 5–17], Чиркова Ю. [2], Чмара А. [4, с. 5–17], Шереметинська О. [15] та інші. У вітчизняній науці не достатньо уваги приділено дослідженню проблематики вагомості уніфікування митних процедур для активізування зовнішньоекономічної діяльності підприємств за умов євроінтегрування, що обумовлює необхідність подальших досліджень.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні проблем, перспектив гармонізування митного оформлення вантажів задля активізування зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Останніми роками спостерігається нарощування обсягів міжнародної торгівлі в Україні, що вимагає своєчасного, ефективного митного оформлення, митного контролювання потоків вантажів. Зрозуміло, що у 2022 р. через війну з росією значно зменшилися обсяги, однак, це було тимчасове явище. Враховуючи європейський вектор розвитку економіки України як єдиноможливий (жодної багатовекторності розвитку, оскільки інтеграційних рух в сторону північно-східної росії є небезпечним та згубним), потрібно сприяти всім напрямкам євроінтегрування. Передусім це стосується митної сфери, як елементу співпраці, що є фізично найближчим. Збільшення руху через митний кордон нашої країни вантажів, транспортних засобів також стало викликом для держави щодо забезпечення ефективного функціонування її економіки а також безпечності економічної системи, громадян. Враховуючи потенційні загрози даних викликів, важливим завданням митної сфери постає забезпечення високого рівня економічної безпеки шляхом повного, своєчасного, ефективного державного контролювання в цілому

та перевіряння зовнішньоекономічних операцій зокрема. Згідно зі стратегічним євроінтеграційним курсом нашої країни відбувається поступове наближення вітчизняного митного законодавства до міжнародних (зокрема європейських) норм, правил, стандартів. Важливим етапом на даному курсі стало приєднання України до Конвенції «Про спрощення і гармонізування митних процедур» від 18.05.1973 р. (Київська конвенція) [16]. Зокрема саме пост-аудит повинен зайняти важливе місце у системі управління ризиками у вітчизняній митній справі, підвищуючи рівень ефективності діяльності митниці. Становлення та активне розвивання митного контролювання в Україні протягом останніх років проходить за умов мінливості вітчизняного митного законодавства, недостатнього рівня податкової культури, досить негативного відношення до митної системи в цілому. Все це погіршилося через дестабілізування у зв'язку із війною з росією. Однак, не дивлячись на всі перешкоди, українська держмитслужба визначила розвивання саме системи митного аудиту одним із пріоритетних напрямків реформування. Про це свідчать індикатори за 2015–2021 рр. (статистичні дані за 2022–2023 рр. є закритими через війну). Констатуємо позитивну динаміку проведення митного пост-аудиту в Україні (рис. 1, 2). Передусім кількість проведених документальних перевірок зростає (рис. 1).

Це є позитивним явищем, оскільки вони проводяться вже після пропуску вантажів, транспортних засобів, не затримуючи їх на кордоні. Іншим позитивним елементом митного аудиту виступає його результативність. Активізування пост-митного аудиту сприяє уніфікуванню, спрощенню, прискоренню митного оформлення, контролювання. Перевагою є балансування між спрощеннями та ефективністю митного контролювання. Не дивлячись на позитивне реформування, залишаються також не вирішені проблеми неповноцінного використання митного пост-аудиту. Це стосується неповноти реалізування всього потенціалу пост-аудиту (через обмеження виключно контролюванням повноти сплати митних платежів) не враховуючи детальне оцінювання сутності зовнішньоекономічної операції, недостатній поки що рівень кваліфікації аудиторів, присутність виключно фіскального характеру пост-аудиту. Митний пост-аудит має стати ключовою частиною єдиної контролювальної системи методів. Основою митного контролювання повинна стати система управління ризиками (рис. 3), яка попереджатиме порушення законодавства, для поточного контролювання (контролювальні процедури), пост-аудиту (документальне перевіряння,

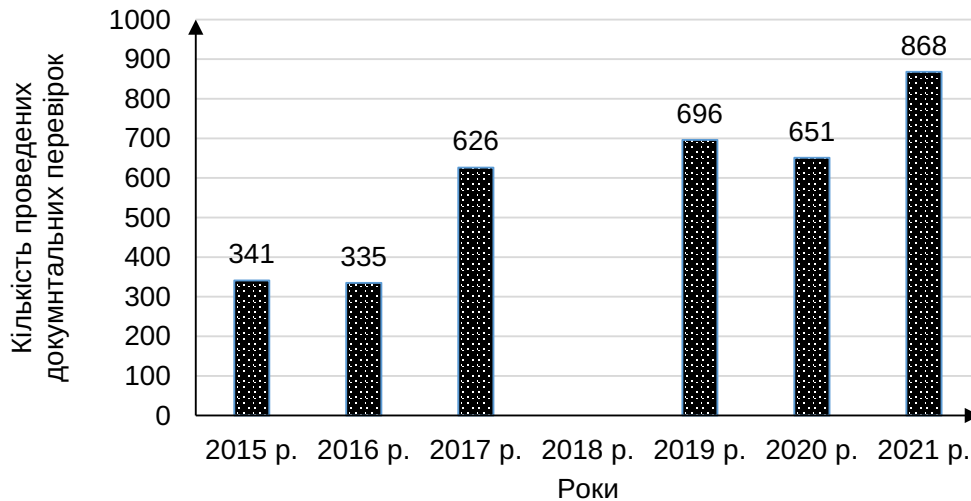

Рис. 1. Динаміка кількості проведених перевірок митного аудиту протягом 2015–2021 рр.

Джерело: побудовано на основі [13]

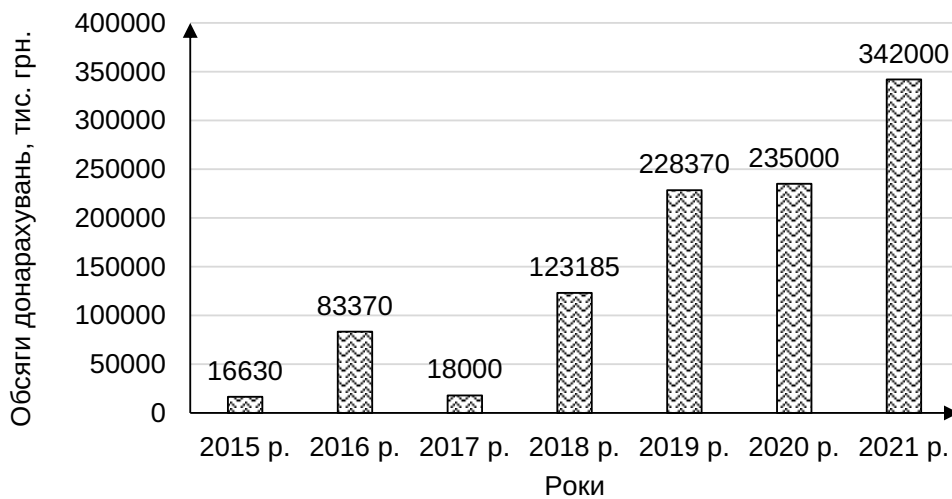

Рис. 2. Динаміка донарахування митних платежів за результатами митного аудиту протягом 2015–2021 рр.

Джерело: побудовано на основі [13]

орієнтоване на перевіряння в цілому дотримання митного законодавства) [7; 11, с. 127].

Активізування застосування системи митного пост-аудиту даватиме можливість вітчизняній митній сфері розв'язувати проблеми, пов'язані з пришвидшенням митного оформлення товарів, транспортних засобів на прикордонних митницях.

Висновки з проведеного дослідження. Активізування запровадження до вітчизняного митного законодавства, практики застосування інституту митного пост-аудиту дозволить значно пришвидшити доступ товарів на митну територію України із одночасним збереженням захисних функцій митних процедур.

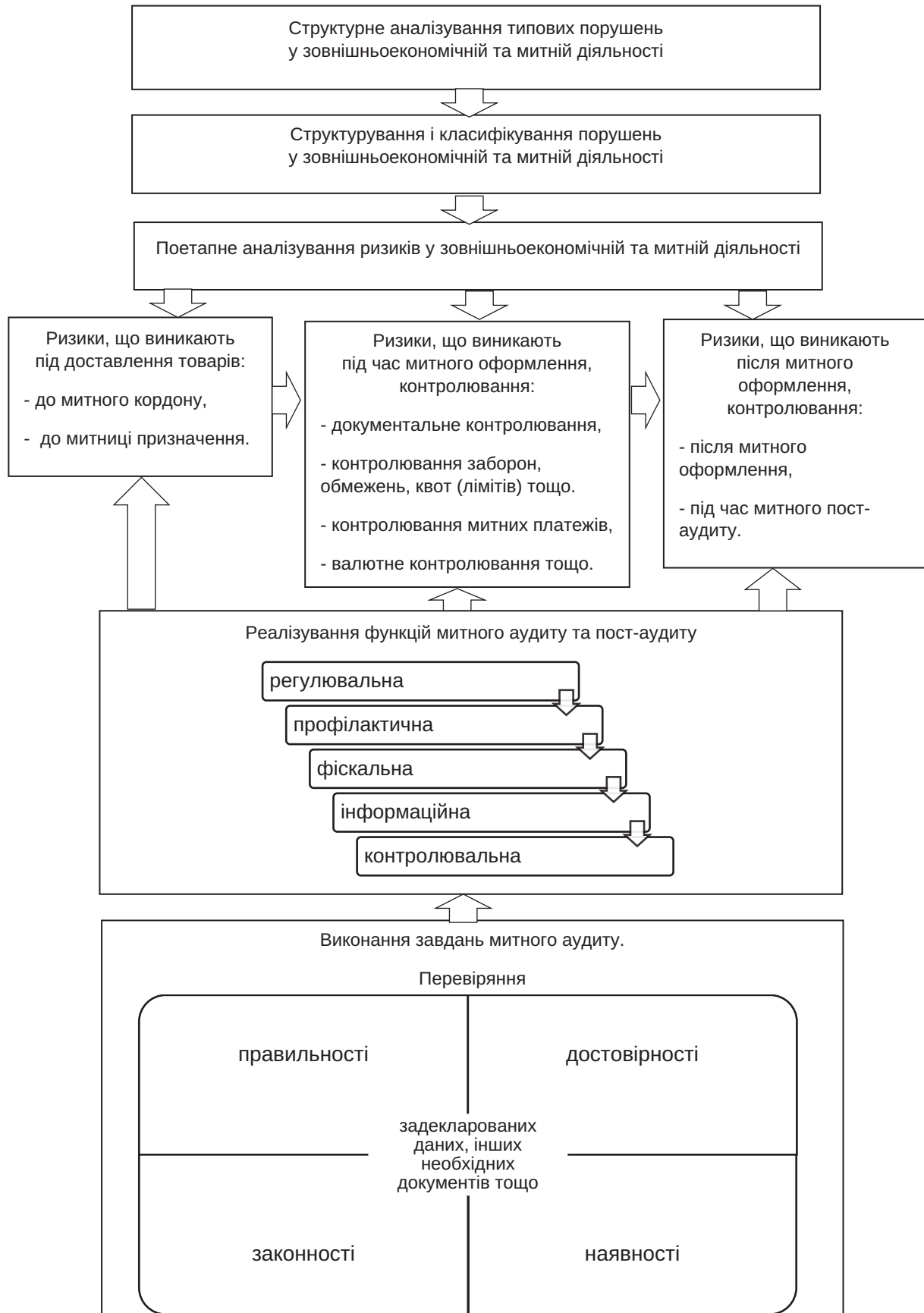

Рис. 3. Структурно-логічна схема реалізування митного аудиту

Джерело [7, 11, с. 127, 14]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Батанова Л.А. Митний пост-аудит в Україні та проблемні аспекти його здійснення в сучасних умовах. *Lex Portus*. 2016. № 1. С. 94–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2016_1_10
2. Бортнікова М.Г., Чиркова Ю.Л. Митний пост-аудит в Україні: проблемні аспекти та напрями удосконалення. *Економіка та суспільство*. Випуск 44. 2022.
3. Вакульчик О.М., Єдинак Т.С., Книшек О.О. Використання досвіду ЄС в побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного постаудиту в Україні. *Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка»*. 2013. № 2 (50). С. 11–23.
4. Вакульчик О.М., Фесенко В.В., Чмара А.С. Становлення та проблемні аспекти митного постаудиту імпоротно-експортних операцій в Україні. *Економічний простір*. 2019. 147. С. 5–19.
5. Вдовіна Г., Слатвінська М. Проблеми та перспективи здійснення митного контролю в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. № 1–2 (274–275), 2020. С. 80–92.
6. Губіна І.С. Митний пост-аудит у системі митного контролю: проблеми нормативно-правового регулювання. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка*. 2012. № 1. С. 38–43. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsue_2012_1_8.pdf
7. Гуцаленко Л.В., Марчук У.О., Фабіянська В.Ю. Митний пост-аудит: навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури»: 2018. 388 с.
8. Єдинак Т.С., Єдинак В.Ю. Постмитний аудит як фактор забезпечення економічної безпеки країни: зарубіжний досвід та українська перспектива. *Вісник академії митної служби України*. 2008. № 4. С. 70–76.
9. Завербний А.С., Завербний С.А. Особливості проведення митного пост-аудиту в Україні за євроінтеграційних умов як елементу підвищення рівня економічної безпеки держави. *Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем* : матеріали науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 29 листопада 2022 р.) упоряд. І.М. Миценко. С. 108–111. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 309 с.
10. Корнійчук Н.І. Проблеми та напрями вдосконалення митного контролю і митного аудиту. *Економіка та митно-правові відносини*. 2019. Вип. 9–10. С. 64–70.
11. Костишин Ю.С. Розвиток митного контролю в системі фінансової безпеки держави: дис. доктор філософії: 072 фінанси, банківська справа та страхування. ДУ «Житомирська політехніка». Житомир. 2021. 268 с.
12. Кримчак Л.А., Рудніченко Є.М. Удосконалення інформаційної складової економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств у контексті реалізації основних положень постмитного аудиту. *Бізнес інформ*. 2019. № 7. С. 211–216.
13. Офіційний сайт Державної митної служби України. Official website of the State Customs Service of Ukraine [https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2021-rik-pidrozdilami-mitnogo-auditu-mitnits-provedeno-868-dokumentalnikh-perevirok-ta-zabezpe-](https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2021-rik-pidrozdilami-mitnogo-auditu-mitnits-provedeno-868-dokumentalnikh-perevirok-ta-zabezpe)

cheno-pererakhuvannia-do-derzhavnogo-biudzhetu-mitnikh-platezhiv-u-rozmiri-maizhe-30-mln-grn-751

14. Пашко П.В. Понятійний апарат системи забезпечення митної безпеки спроможності. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 4 (94). С. 62–68.

15. Шереметинська О.В., Тюха І.В., Тур О.В. Особливості управління ризиками при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10287>

16. International convention on the simplification and harmonization of customs procedures, 18.05.1973. World Customs Organization. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrumentan/pf_revised_kyoto_conv.aspx

REFERENCES:

1. Batanova L.A. (2016). Mytnyj post-audyt v Ukraini ta problemni aspekty joho zdijnsenia v suchasnykh umovakh [Customs post-audit in Ukraine and problematic aspects of its implementation in modern conditions]. *Lex Portus*, № 1, pp. 94–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2016_1_10. (in Ukrainian)
2. Bortnikova M.G., Chyrkova Yu.L. (2022). Mytnyj post-audyt v Ukraini: problemni aspekty ta napriamy udoskonalenia [Customs post-audit in Ukraine: problematic aspects and areas for improvement]. *Ekonomika ta suspilstv*, no. 44. (in Ukrainian)
3. Vakulchuk O.M., Yedynak T.S., Knyshek O.O. (2013). Vykorystania dosvidu ES v pobudovi systemy zakonodavchogo ta metodychnogo zabezpechenia mytnogo postaudytu v Ukraini [Customs post-audit in Ukraine: problematic aspects and areas for improvement]. *Visnyk Akademiji mytnoji sluzhby Ukrainy*, no. 2 (50), pp. 11–23. (in Ukrainian)
4. Vakulchuk O.M., Fesenko V.V., Chmara A.S. (2019). Stanovlenia ta problemni aspekty mytnogo postaudytu importno-ekspornykh operacij v Ukraini [Development and problematic aspects of customs post-audit of import-export operations in Ukraine]. *Ekonomichnyj prostir*, no. 147, pp. 5–19. (in Ukrainian)
5. Vdovina G., Slatvinska M. (2020). Problemy ta perspektyvy zdijnsenia mytnogo kontroliu v Ukraini [Problems and prospects of customs control in Ukraine]. *Naukovyj visnyk Odeskogo nacionalnogo ekonomichnogo universytetu*, no. 1–2, pp. 80–92. (in Ukrainian)
6. Gubina I.S. (2012). Mytnyj post-audyt u systemi mytnogo kontroliu: problemy normatyvno-pravovogo reguliuvania [Customs post-audit in the customs control system: problems of regulatory and legal regulation]. *Visnyk Akademiji mytnoji sluzhby Ukrainy*, no. 1, pp. 38–43. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsue_2012_1_8.pdf (in Ukrainian)
7. Gucalenko L.V., Marchuk U.O., Fabijanska V.Yu. (2018). Mytnyj post-audyt: navchalnyj posibnyk [Customs post-audit: a tutorial]. Kyiv: «Centr uchbovjoj literatury». 388 p.
8. Yedynak T.S., Yedynak V.Yu. (2008). Postmytnyj audyt jak faktor zabezpechenia ekonomichnoji bezpeky krajiny: zarubizhnyj dosvid ta ukrajinska perspektyva [Post-Customs Audit as a Factor in Ensuring the Coun-

try's Economic Security: Foreign Experience and Ukrainian Perspective]. *Visnyk Akademiji mytnoji sluzhby Ukrainy*, no. 4, pp. 70–76. (in Ukrainian)

9. Zaverbnyj A.S., Zaverbnyj S.A. (2022). Osoblyvosti provedenia mytnogo post-audytu v Ukraini za evrointegracijnykh umov jal elementu pidvyshchennia ravnja ekonomichnoji bezpeky derzhavy [Peculiarities of conducting customs post-audit in Ukraine in the context of European integration as an element of increasing the level of economic security of the state]. *Globalna bezpeka ta asymetrychnist svitovogo gospodarstva v umovakh nestabilnogo rozvytku ekonomichnykh system: materialy naukovopraktychnoji konferenciji* (m. Kropyvnyckyj, 29.11.2022) Kropyvnyckyj: CNTU. P. 108–111. 309 p. (in Ukrainian)

10. Kornijchuk N.I. (2019). Problemy ta napriamy vdoskonalennia mytnogo kontroliu i mytnogo audytu [Problems and areas for improvement of customs control and customs audit]. *Ekonomika ta mytno-pravovi vidnosyny*, no. 9–10, pp. 64–70. (in Ukrainian)

11. Kostyshyn Yu.S. (2021). Rozvytok mytnogo kontroliu v systemi finansovoji bezpeky derzhavy [Development of customs control in the system of financial security of the state]. *dys. ... doktor filosofiji: 072 finansy, bankivs`ka sprava ta strakhuvania. DU «Zhytomyrs`ka politekhnika»*. Zhytomyr. 268 p. (in Ukrainian)

12. Krymchak L.A., Rudnichenko Ye.M. (2019). Udoskonalennia informacijnoji skladovoji ekonomichnoji bezpeky zovnishnoekonomichnoji dijalnosti vitchyz-

nianykh pidprijemstv u konteksti realizaciji osnovnykh polozhen postmytnogo audytu [Improving the information component of economic security of foreign economic activity of domestic enterprises in the context of implementation of the main provisions of post-customs audit]. *Biznes inform*, no. 7, pp. 211–216. (in Ukrainian)

13. Official website of the State Customs Service of Ukraine. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2021-rik-pidrozdilami-mitnogo-audytu-mitnits-provedeno-868-dokumentalnikh-perevirok-ta-zabezpecheno-pererakhuvannia-do-derzhavnogo-biudzhetu-mitnikh-platezhiv-u-rozmiri-maizhe-30-mln-grn-751> (in Ukrainian)

14. Pashko P.V. (2009). Poniatijnyj aparat systemy zabezpechenia mytnoji bezpeky spromozhnosti [Conceptual apparatus of the customs security system]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 4 (94), pp. 62–68 (in Ukrainian)

15. Sheremetynska O.V., Tiukha I.V., Tur O.V. (2022). Osoblyvosti ypravlinia ryzykamy pry zdijsneni zovnishnoekonomichnoji dijalnosti [Peculiarities of risk management in foreign economic activity]. *Efektivna ekonomika*, no. 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10287> (in Ukrainian)

16. International convention on the simplification and harmonization of customs procedures, 18.05.1973. World Customs Organization. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrumentan/pf_revised_kyoto_conv.aspx